מפניני הפרשה - מאמר

שביתת מלאכה יחד עם עונג רוחני

על הפסוק "**ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם**" (פרק לא' – טז') מובא בתיקוני הזוהר תיקון מה' בתרגום מארמית: אשרי המכין דירה לשבת בליבו, שלא יחדור אליו עצב וכעס שהוא אש הגיהינום ועליו נאמר "**לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת**".

כתב על כך בספר "ראשית חוכמה": "**ובודאי כי אזהרה זו לעולם אנו צריכים אותה, שלא לכעום אפילו בחול, שלא להדליק אש של גיהינום, אלא שביום השבת הפגם גדול לאין ערוך, כי מאחר שאש הגיהינום שובתת בו והוא מדליקה מחדש, ערנשו גדול מאוד. וביום השבת צריך אדם להאריך אפו ולהיות סבלן בתכלית**..."

במסכת סנהדרין דף סה: מובא ששאל טורנוסרופוס את רבי עקיבא, מה ההבדל בין שבת לשאר ימות השבוע: מה היום מיומיים, כלומר מדוע השבת חשובה יותר משאר הימים. השיב לו רבי עקיבא: מה לאיש כמוך להיות שר וגדול מכל אנשים. ענה לו: דמרי צבי - כלומר אדני חפץ לגדלני, המלך קיסר המשילני. השיב לו רבי עקיבא: גם שבת הקב"ה חפץ בה והזהיר על כבודה. כשביקש ממנו טורנוסרופוס הוכחה לכך, השיב לו רבי עקיבא שבעל אוב יוכיח - שאינו עולה בשבת, וקברו של אביו של טורנוסרופוס יוכיח שבכל ימות השבוע היה מעלה עשן, ובשבת פושעי גיהנם שובתים.

כשם שיש גיהינום בעולם, כך יש גיהנום באדם כמו שכתוב במסכת נדרים דף כב. "**אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל הכועס כל מיני גיהינום שולטין בו, שנאמר: וחפר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך**..." ואם הגיהינום שובת בעולם, דין הוא שישבות גם באדם: "**לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת**" – אל תבעירו את אש הכעס.

בפירוש "הכתב והקבלה" לשמות פרק כ' י' כתב ש"**וביום השביעי שבת לה'**" במילה "שבת" יש מסר כפול – שביתה ממלאכה וישוב הדעת. וזהו מה שנאמר: "**ושמרו בני ישראל את השבת**" – במניעה ממלאכה, "**לעשות את השבת**" – לעשותו יום של ישוב הדעת, בעניינים רוחניים. לכן נאמר בתורה: "**את שבתותי תשמורו**" – שבתותי – בשני המובנים של השבת: שביתה ממלאכה וישוב הדעת בעניינים רוחניים. ואולי זו כוונת חז"ל במאמרם במסכת שבת קיח: "**אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן, היו נגאלים**" – אילו שמרו ישראל את השבת במובנם הכפול, גשמי ורוחני, היו נגאלים. דברים אלו רמוזים גם בפסוקים שבתחילת פרשתנו: "**ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי קודש, שבת שבתון לה'**" – כלומר, לא זו בלבד שלא תעשו מלאכה ותשבתו, אלא שביתה זו תהיה – "שבתון לה'" – כלומר להיות בישוב הדעת ובהתעלות רוחנית.

על פי זה ניתן גם להבין את המדרש בילקוט שמעוני משלי ב': "**אמר הקב"ה לישראל על הר סיני: בני אם זכיתם להצפין ולקבל תורתי ולעשותה אני מציל אתכם משלש פורעניות, ממלחמת גוג ומגוג, מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם ועוד אני משביע אתכם מטוב הצפון לעתיד לבא שנאמר מה רב טובך**..." בשבת קיח: מובא, שכל המעניג את השבת: "כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות: מחבלו של משיח, ומדינה של גיהינום, וממלחמת גוג ומגוג..." פורעניות אלו מבטאות כעס ממרום, ולכן המקבל ומעניג את השבת גם בעונג רוחני ניצל מהם ובמקומם זוכה למאור פנים.

בין אדם לחבירו

מי שלווה כסף מחבירו או מקופת גמ"ח והתחייב להחזירו במועד מסויים, חייב לעשות כל מאמץ להחזירו בזמן שנקבע, משום שמעבר לנזק שגורם ללווה, גורם הוא נזק לאחרים, שהרי בגלל זה הלווה ימנע מלהלוות לאחרים.

מי שלווה כסף ולא הספיק לפורעם ונפטר לבית עולמו, והיורשים מתרשלים לפרוע החובות – חובה על קרובי המנוח ומכריו לעורר את היורשים, שלא יתאבזרו על נשמת אביהם, ושיניחוהו לבא למנוחתו. ויסבירו להם: כי כל יסורי גהינום לא יועילו לאביהם, כל עוד לא נפרעה הפרוטה האחרונה.

שואל ומשיב

שאלה: כשעושים מכירת החמץ, האם נכון לכלול גם את כלי החמץ?

תשובה: במסכת עבודה זרה עה: מבואר, שהקונה כלי סעודה מהגוי חייב להטבילם לפני שישתמש בהם, ואת אפילו מדובר בכלים חדשים שלא נשתמש בהם הגוי כלל.

הטעם מובא בירושלמי בסוף מסכת עבודה זרה, לפי שיצאו מטומאת העמים ונכנסו לקדושת ישראל.

כתבו התוספות והרא"ש שם, שהמוכר כלי סעודה לגוי וחזר וקנאם ממנו חייב להטבילם, אפילו לא נשתמש בהם הגוי כלל, הואיל ונקרא שם הגוי על הכלים. וכן פסקו הטור והשו"ע ביו"ד סימן קכ' יא'.

לפי זה נראה שכלי חמץ הנמכרים לגוי קודם הפסח צריכים טבילה לאחר הפסח. וכן פסק בפשיטות החכמת אדם כלל עג' - ג' ועוד פסקים אחרונים.

אמנם בשו"ת 'האלף לך שלמה' יורה דעה סימן קצ"ג כתב, שמנהג העולם לא להצריך טבילה לכלי החמץ שנמכרו לגוי קודם הפסח, וחזרו לקנותם אחר הפסח. מדוע נוהגי כך - משום שמכירת החמץ עם הכלים היא רק הערמה בעלמא, ואינו מתכוון שישארו לצמיתות בידי הגוי, ומכל מקום לעניין החמץ המכירה שרירא וקיימת, שאינה אלא לצאת ידי חובה מדרבנן שחייבו להוציא את החמץ מרשותו.

אולם בשו"ע הרב סוף הלכות פסח, חלק עליו וכתב שמכירת החמץ היא מכירה מוחלטת, ומשמע שאם ימכור את כלי החמץ, יצטרך להטבילם אחר הפסח, וכן כתבו אחרונים רבים.

מבואר בשו"ת חתם סופר חלק יו"ד - שי' שאין לתפוס החבל בשני ראשים לחשוב המכירה לגוי לעניין החמץ כדין מכירה גמורה ומוחלטת, ואילו לעניין הכלים להערמה, כדי להקל שלא יצטרכו טבילה, שזה תרתי דסתרי.

סיכום: אף על פי שספר בן איש חי בפרשת צו אות ט' כתב שיש למכור לגוי גם את כלי החמץ, נכון יותר להנהיג כדעת הנודע ביהודה והחתם סופר וסיעתם, שלא למכור את הכלים של החמץ לגוי, כדי שלא יצטרכו להטבילם לאחר הפסח. (עפ"י שו"ת יהוה דעת חלק ג' סימן כד)

מפניני הפרשה - רעיון

ציווי בלשון נסתר

"**ששת ימים תעשה מלאכה וביום השמיני יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'**" (פרק לה', ב') הציווי על השבת נזכר בספר שמות ארבע פעמים פעם אחת ברמז והשאר בפירוש: א. במרה הציווי ברמז: "**שם שם לו חק ומשפט**" (פרק טו' כה'), ודרשו חז"ל בסנהדרין נו: שבמרה נצטוו על השבת. ב. בעשרת הדיברות במעמד הר סיני (פרק כ' ז'). ג. בציווי על המשכן מפי ה' (פרק לא' יג'). ד. הציווי בפרשתנו, בדברי משה אל העם לפני עשיית המשכן.

השאלה: אם הקב"ה מצווה פעמים כה רבות במפורש על השבת לעם ישראל ואף מזכיר אותה בנתינת המן שלא ירד ביום השבת (פרק טז' כג'), מדוע הציווי הראשון על השבת מופיע בתורה ברמז? נראה להשיב על בסיס דברי הרב חרל"פ בספרו מי מרום ט' עמוד שלד', שהסביר בדרך מיוחדת את ההבדל שבין שבת לששת ימי המעשה. בכל יום מששת ימי המעשה נברא העולם ע"י אמירה, לדוגמא ביום הראשון נאמר "**ויאמר אלוקים יהי אור**" (בראשית א' ג') ובמסכת אבות פרק ה' משנה א' מובא: "**בעשרה מאמרות נברא העולם**" אולם מכוח העובדה שהקב"ה ברא את העולם באמירה, העולם מוגבל, כי אמירה היא מוגבלת ושייכת לגבולות העולם הזה. על פי המובא בהגיגה יב. זה פירוש שמו של ה' "שדי": "אני הוא שאמרתי לעולם די".

על יום שבת נאמר "**ויכלו השמים**" (בראשית ב') ולא "**ויאמר אלוקים**" היעדר 'אמירה' בשבת מדגיש שלקדושת השבת אין גבולות. בזמירות שבת אומרים "**נחלת יעקב ירש - כלי מצרים נחלה**", מפני שהמשמר שבת שקדושתה ללא גבול זוכה לנחלה בלי גבול. ניתן לומר שלשבת אין גבול, וקדושתה ומעלתה עומדות מעל לכל, לכן הציווי הראשון על השבת בתורה נאמר בציווי נסתר.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | רס"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד

ר' אביגי בן דבורה הכהן ע"ה | שלמה בן רחל תורג'מן ז"ל

ר' אבאשלום יעקב בן זלפה וחייא ז"ל | שלמה בן מרסל מנצור הי"ד

יצחק בן תקוה ואברהם מאירי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אברהם בן שליה סלחה גינדי הכהן ז"ל

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה

נוסרת בת אסתר טבאשנדגן ז"ל | חיה מרים בת יוסף ושרה בורוכוב ז"ל

חוה לאה בת מינדה פוגל ז"ל | יפה סופיה בת שרה בתיה מאירי ז"ל

בס"ד כא' לחודש אדר ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 24
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויקהל
שבת פרה
מפטירים
"ויהי דבר ה' אלי"
(יחזקאל לו' טז')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 17:34
יציאת השבת: 18:32
זמן רבנו תם: 19:07

מהלכות פסח – כשרות המצרכים עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

כשרות מצרכי המזון לפסח כללים

בגיליון זה נפרט מספר עקרונות ויסודות, הקשורים לכשרות מצרכי המזון לפסח. ברור הדבר שהיריעה קצרה ולא נוכל לפרט את כל ההלכות, ולכן נביא מספר עקרונות חשובים הנוגעים לכשרות מוצרים לפסח.

חשוב להדגיש שאעפ"י שיש מחמירים בעניין כשרות המצרכים לפסח בכמה וכמה חומרות, אך את הצנועים חוכמה להחמיר בתוך ביתם. ולכן אדם שהגיע להוראה, עליו להורות על פי הדין דווקא, וכן אין לו להורות לספרדי להחמיר נגד דעת מרן, גם בהלכות פסח.

כמו כן נדגיש, כי יש להקפיד על קנית מוצרים בעלי השגחה על הכשרות מגופים מוסמכים לאשר כשרות, כשעדות ההשגחה מוטבעת באריזה ולא להסתפק במדבקות חיצוניות, וכן אין להסתפק בהטבעה של "כשר לפסח", אלא צריך שיוטבע על האריזה "כשר לפסח תשע"א בהשגחת...".

עוד יש להדגיש, כי טכנולוגיית המזון בזמן הזה מורכבת, ותהליך יצור המזון נעשה שימוש בחומרי טעם וריח וכדומה, לדוגמא בתעשיית הבשר מוחדרים לבשר מים עם חומרים נלווים, לכן אין להסתמך על ידע כללי בתחום המזון, ולהקפיד על אישור השגחת כשרות לפסח בכל המוצרים.

אורז וקטניות

א. אורז וקטניות אינם חמץ כלל. מרן בשו"ע פסק להתיר אכילת אורז וקטניות בפסח, בתנאי שלפני פסח בודקים אותם היטב מתערובת חיטים, לכן יש לבדוק היטב את האורז והקטניות, שלש פעמים. עם כל זאת יש לציין כי חלק מיהדות צפון אפריקה נהגו להימנע מאכילת אורז בפסח, וחלק נהגו להימנע מאכילת מספר סוגי קטניות יבשות.

ב. הרמ"א בהגה בשו"ע והפוסקים האשכנזים האחרונים אסרו אכילת אורז וקטניות בפסח מחשש שיש בהם תערובת חיטים ולא סמכו על הבדיקה וכן מחשש למעין 'מראית' מפני שבקמח אורז וכדומה מכינים מיני לחם והרואה זאת יכול לטעות ולהיכשל בהכנת לחם ממיני דגן. עם כל זאת מותר לאשכנזים להשתמש באורז וקטניות ברשותם במשך פסח.

ג. ספרדי שנהג איסור אכילת אורז וקטניות בהיותו סמוך על שולחן אביו, ואחר שהתחתן ואינו סמוך על שולחן אביו, רוצה לנהוג על פי מרן השו"ע המתיר אורז וקטניות, מותר לו לשנות את מנהגו ללא התרת נדרים, אך רצוי שיעשה התרת נדרים.

ד. אשכנזייה שנשואה לספרדי, רשאית לשנות את מנהגה ולהתיר אכילת אורז וקטניות, ונכון שתעשה התרת נדרים.

ה. אשכנזי המתארח אצל ספרדי, רשאי לאכול תבשיל שאינו מכיל אורז וקטניות, אך בושל בכלי של בעל הבית הנוהג היתר באורז וקטניות.

ו. אין להכשיל אדם בדברים שהוא נוהג בהם איסור, אפילו אם הוא נוהג זאת בתורת חומרה בלבד.

הרטבת מצות בפסח - שרויה

ז. בפסח מותר להרטיב מצות במים ושאר משקים – 'שרויה'. ומותר לטחון ולעשות סופגניות או עוגיות מקמח מצה, מפני שאין החמצה אחר אפיה. ומנהג חסידי חב"ד והלק מחסידויות אחרות להחמיר בזה.

חמץ לפני פסח בטל בשישים

ח. חמץ לפני פסח בטל בשישים, בתנאי שאינו "המעמיד" את התבשיל.

ט. לספרדים חמץ זה אינו חוזר ונעור בפסח, בין בתערובת יבש בלח ובין תערובת לח בלח. אין לספרדים להחמיר בדין חוזר וניעור, ויש להורות כדעת מרן בזה, וכן מנהג ירושלים, בין בטעמו ובין בממשו. האשכנזים מחמירים בזה, בתערובת בממשו, ומקילים בתערובת בטעמו.

י. חמץ שנתערב לח בלח לפני פסח, ואין שישים כנגד החמץ, יש מקילים להוסיף עליו לשישים כדי לבטלו לפני פסח, ואז אינו חוזר וניעור.

יא. תבשיל שנמצאה בו חיטה מבוקעת לפני פסח יש להוציא את החיטה וטעם החיטה בטל בשישים ומותר. אם החיטה נמצאה בפסח התבשיל אסור והכלי דורש הגעלה, עם כל זאת מותר למכור התבשיל לגוי.

פירות יבשים, קליות ואגוזים

יב. פירות יבשים, קליות ואגוזים מותרים בפסח. אולם יש להדגיש שאם קונים אותם קלויים יש לוודא כי קיום כשרות כדין על גבי האריזה, זאת מאחר וקיים חשש ממשי לשימוש בקמח לצורך ייבוש הפרות או דיבוק המלח ויש מהאשכנזים שמחמירים בזה.

נותן טעם לפגם

יג. נותן טעם לפגם מותר, אפילו נתערב בפסח, לכן מותר להשתמש בחומרי ניקוי, משחות כלים וכדומה, שלא נזהרו בהם מתערובת חמץ, מפני שאינם ראויים לאכילה, עם כל זה, אם מצויים תכשירים כשרים לפסח ואין שום פער בין מחירם למחיר אלו שאין להם הכשר לפסח, טוב לקנותם, ומנהג חלק מהאשכנזים להחמיר בזה.

מי פירות

יד. מרן בשו"ע פסק להלכה שמי פירות אינם מחמיצים. לכן מצה עשירה העשויה מקמח למצות שנילוש ביין, דבש, שמן וכדומה מותרת באכילה לספרדים. הרמ"א בשו"ע פסק לאסור בזה ולכן לאשכנזים מצה עשירה כנ"ל אסורה, ובמקום צורך יש לעשות שאלת חכם.

טו. יש להעיר כי לגבי המצה העשירה המשווקת כיום יש מחלוקת בין הפוסקים הספרדיים כיום, מחלוקת הנובעת מסוג מי הפירות המשמשים כיום ללישה וכן מתוספים אחרים שמוסיפים בלישת עוגיות אלו.

טז. מצה עשירה העשויה מקמח מצות, כלומר קמח ממצות שטחנו אותם ונילוש במי פירות, יין דבש שמן וכדומה מותרת גם לאשכנזים.

פינת העורך

"אלה פקודי המשכן משכן העדות" (פרק לח' פסוק כא') מדוע מודגש שהמשכן היה 'משכן העדות'? כתב רבינו בחיי זצ"ל, שהדבר בא ללמדנו עיקר חשוב - המשכן היה בו הכל: ממנו שפע הפרנסה.

באמצעות השולחן עם לחם הפנים, החכמה, באמצעות המנורה הטהורה, והקדושה באמצעות מזבח הזהב מזבח הקטורת. אבל מה העיקר בו? - העיקר בו הם: העדות - לוחות הברית. על שמם הוא קרוי: "משכן העדות". ללמדנו, כי העיקר הוא לימוד התורה וקיומה!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרועי ואודליה מאירי הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם עומר יצחק הי"ו והכנסתו בעיתו בריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו עם כל ילדיכם בבריאות איתנה, באושר, שמחה ורוב נחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר נהוראי יצחק בן איתי ורויטל בשארי הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

להוציא אחרים בברכה ראשונה ואחרונה (ב')

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף א' כנוסחה הראשונה שבגמרא וכדעת רבי יוחנן, וכן פסק שבימינו ישיבה יחד, היא כמו היסבה בזמנם. והיא מהווה גילוי דעת של שיתוף באכילה יחד, ושהאוכלים מתכוונים לצאת ידי חובה בברכה שאחד מברך. למעשה יוצא שכיום אין הבדל לעניין זה בין לחם ויין לשאר מאכלים או משקים.

אבל הרמ"א כתב בהגה שלהלכה פוסקים כמו הראב"ד כרבי יוחנן עפ"י הנוסחה הראשונה, ולכן כיום באכילת פירות וכדומה, גם אם יושבים יחד, כל אחד מברך לעצמו.

"על כל פירות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד פוטר את חבירו אפילו בלא הסיבה, מיהו ישיבה מיהא בעי, ודוקא פת ויין בעי הסיבה.

ולדידן הוי ישיבה כמו הסיבה לדידהו, ולפי זה לדידן דלית לן הסיבה אין חילוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפילו פת ויין אחד מברך לכולם, ושלא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרינן דאחד מברך לכולם בשאר דברים חוץ מן הפת, הני מילי בברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה צריכין ליחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זימון לפירות.

הגה: ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסיבה, והוא הדין ישיבה לדידן (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשיו בפירות, שכל אחד מברך לעצמו".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן ריג' ס"ק ג' הדגיש, שאחד מברך ומוציא את האחרים ידי חובה, אפילו אם הם יודעים לברך, זאת בתנאי שמי שיוצא ידי חובת הברכה, שמע את הברכה כולה וגם התכוון לצאת ידי חובה.

"אחד פוטר את חבירו – רצונו לומר אפילו יודע כל אחד בעצמו לברך, אפילו הכי אחד מברך ומוציא חבירו לכתחילה, והוא שחבירו ישמע הברכה מתחלה ועד סוף ויכוין לצאת כדלקמן סעיף ב' והכי עדיף טפי דברוב עם הדרת מלך".

בס"ק ה' כתב שאמנם לכתחילה, כדי שאחד יוציא אחרים ידי חובה, צריך שישבו לאכול יחד, אבל בדיעבד (או לכתחילה בשעת צורך) יוצא ידי חובה בלי ישיבה יחד, אם המברך התכוון להוציא והשומע התכוון לצאת.

"ישיבה מיהא בעי - דאין אחד יכול להוציא חבירו בהברכה אלא א"כ ישבו לאכול ולשתות ביחד ולא במעומד דקביעות קצת עכ"פ מיהו בעי וכ"ז רק לענין לכתחלה אבל בדיעבד כל שכוון המברך להוציא והשומע לצאת יצא (מאמר מרדכי)".

כף החיים

בספר כף החיים בסימן ריג' בס"ק ג' ציין: "...בברכת השבח והמצות אין צריך קביעות...". ובס"ק ה' כתב בשם הסמ"ג שכיום המציאות היא שבני אדם לא רגילים לקבוע עצמם ביחד כמו שנהגו בעבר, ולכן, אם כמה אנשים קבעו, אפילו על יין, כל אחד ואחד מברך לעצמו.

"...מיהו בסמ"ג כתב אם בני אדם ישבו או הסיבו עתה על היין כל אחד צריך לברך שאין אנו רגילים לקבוע עצמינו כבימיהם עכ"ל, והביאו הטור.

והגם דכתב עליו הטור שאין חילוק בין האידנא למעיקרא, וכן פסק השולחן ערוך דישיבה דידן כמו הסיבה לדידהו, מכל מקום כתב הב"ח, דיש לנהוג להוציא עצמו מן הספק, דאף בקובעין עצמן לשתות יין, דהמברך יכוין שלא להוציא אחרים כדי שיתחייב כל אחד לברך לעצמו ובשאר דברים המנהג פשוט שכל אחד מברך לעצמו על כל דבר, והביאו העטרת זקנים אות א".

לגבי פסיקת מרן, שלכל המאכלים, אם האנשים לא יושבים יחד, כל אחד יברך לעצמו, כתב שזה רק לכתחילה. **"היינו לכתחילה אבל בדיעבד בכל ברכות שהן של אכילה ושתיה כל שבירך האחד ושמעו האחרים בין ברכה שבתחילה בין ברכה שבסוף יצא דשומע כעונה. בית יוסף..."**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן סעיף ז' כתב שאמנם בעיקרון היה עדיף שאחד יברך ויוציא את כולם, משום ברוב עם הדרת מלך, אך איננו נוהגים כך משום שלא מצוי שכל אחד ישמע בכוונה מחבירו את הברכה, ולכן רק בקידוש והבדלה אחד מוציא לכולם אפילו בעמידה משום עמידה זו היא כקביעות.

"ודע דכבר בארנו כמה פעמים דאף במקום שאחד יכול להוציא את חבירו ובגמרא נג. משמע להדיא דעדיף טפי בכהאי גוונא משום ברוב עם הדרת מלך, מכל מקום אין אנו עושין כן משום דרחוק הוא שכל אחד ישמע בכוונה מחבירו את הברכה ורק בקידוש והבדלה אחד מוציא לכולם אף בעמידה משום דמכינים עצמם לזה והוי כקביעות תוספות מג. סוף ד"ה הואיל, ויתבאר בסימן רצ"ח וכן במוגמר אמרו בגמרא שאחד מברך לכולם ומשמע דגם ישיבה אינו צריך, והטעם משום שהריח עולה לכולם ביחד בשוה וגם אינה דבר הנכנס לגוף שיהא צריך קביעות..."

בסעיף ו' כתב שאפילו שכיום פשט מנהג שכל אחד מברך, יכולים לנהוג שאחד יברך ויוציא אחרים ידי חובה: **"והנה להלכה כן המנהג פשוט שאין אחד מוציא חבירו בשום דבר וכל אחד מברך לעצמו דאפילו בהמוציא וברכת המזון מעטים הם בזמנינו שאחד יוציא את חבירו וכל שכן בשארי דברים, ומכל מקום אם אירע כן בפירות או בשארי דברים שאחד בירך והאחרים שמעו וכיוונו לצאת בברכתו והוא כיון להוציאם אם היתה בישיבה יצאו בדיעבד בין בברכה ראשונה ובין בברכה אחרונה אבל אם לא היתה בישיבה אלא בעמידה או בהילוך גם בדיעבד לא יצאו אפילו בברכה ראשונה..."**

פסקי תשובות

לגבי דברי המשנה ברורה בס"ק ג', שאפילו אם כל אחד יודע לברך בעצמו, עדיף שאחד יברך ויוציא את האחרים ידי חובה, משום שברוב עם הדרת מלך, הביא באות ב' את מה שדנו הפוסקים, בשאלה - כמה אנשים שאוכלים יחד נחשב "ברוב עם", אך סיים שכיום אין לזה משמעות הלכתית מעשית, שכל אחד מברך לעצמו.

"...ומצינו לדון בפוסקים כמה הוא גדר של 'רוב עם' האם דווקא מעשרה ואילך או גם בשלשה. ומכל מקום יש לציין כי דברים אלו הינם להלכה ולא למעשה, כי כבר כתב המשנ"ב (להלן ס"ק יב') לענין ברכות הנהנין, ולעיל (סימן ח' ס"ק יג') לעניין ברכת המצוות, שהמנהג עכשיו שכל אחד מברך לעצמו משום שאין הכל בקיאים להתכוין לצאת ולהוציא, ואין בזה משום חשש ברכה שאינה צריכה, שכיון שנוהגים כן, נקבעו על דעת שלא לצאת אחד מהשני..."

לגבי ברכת המצוות, כתב באות ב' בשם שו"ע הרב, חילוק מתי אחד יברך ויוציא את כולם ומתי רשאי כל אחד לברך לעצמו.

"...מצינו בשו"ע הרב (סעיף ז') שכתב "וכל זה כשכל אחד מקיים מצוה שלימה, אבל אם בין כולם נעשית מצוה אחת שלימה, אחד מברך לכולם בכל עניין, ואינם רשאים לברך כל אחד לעצמו, כגון בני ביתו של בעה"ב שבודקין את החמץ בחדרי הבית, שלא נשלמה המצוה ולא יצא ידי חובתו ביעור חמץ עד שיבערנו מכל חדריו, ואפילו רבים שעושים מצוה אחת שלימה לאדם אחד שכולן מוטלות עליו חובה, כגון שמפרישין חלה מעיסותיו או קובעים מזוזה בפתחיו וכו' בשעה אחת, אין רשאין ליחלק, אלא צרכים לעשות ביחד כדי שיברך אחד לכולם וכו' ואסור לגרום ברכה שאינה צריכה".

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מלבי"ם, שאת מזמור ד' בתהלים תיקן דוד המלך ע"ה בשלושת שנות הרעב שהיו בימי דוד המלך – ליצני הדור אמרו שזה היה עונש על חטאו – אולם כששאל בה' נאמר לו שזה היה עונש על מעשה שאול שפגע בגבעונים.

בפסוק ב' מבקש דוד מהקב"ה שיענה לתפילתו משלוש סיבות. בפסוק ג' אחר ההקדמה בפנייתו לקב"ה מסב דוד המלך פניו אל ליצני הדור, שמעמידים עצמם כצדיקים, אבל למעשה דרכם הפוכה מדרכי ה' בתורה הקדושה, שהרי הם מכלימים וממציאים עלילות שקר דבר המתועב בעיני ה'.

פסוק ד' פותח את חלק ב' של המזמור: "**וידעו כי הפלה ה' חסיד לו ה' ישמע בקראי אליו**" ואומר שה' ענה לו משתי סיבות: א. מסיבת היותו חסיד ה' הבדילו ומעניק לו השגחה להבחיר את צדקו. ב. מפני שה' תמיד עונה לו כשהוא קורא אליו: "**ודעו, רוצה לומר עתה דעו שה' עננו מפני שני דברים, א. מצד שהפלה ה' חסיד לו שהבדיל את החסיד בהפלאה והשגחה פרטית לברר צדקו, ב. מצד שה' ישמע תמיד בקראי אליו, לכן.**

דוד המלך פונה לליצני הדור בפסוק הבא פסוק ה': "**רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה**" – ומזהירם, לפחד מה', ולא לחטוא להוציא כליו דיבה בהזכרת חטא בת שבע: "**רגזו מה', ואל תחטאו להוציא דבה על דוד, ונגד מה שאתם מזכירים עליו חטא בת שבע, אמרו בלבבכם על משכבכם עול של משכבכם, מה שאתם חטאתם במשכב, ודמו ושתקו מלהוציא דיבה על דוד**".

פסוק ו' פותח את חלק ג' של המזמור: "**זבחו זבחי צדק ובטחו אל ה'**" – בו פונה דוד המלך אל הכהנים המקריבים את הזבחים שהביא, וקורא להם זבחי צדק מפני שבהם הוא מודה על כך שצידקו התגלה: "**זבחו, מסב פניו אל הכהנים המקריבים את הזבחים, זבחו את הזבחים שהבאתי, (וקראם זבחי צדק שבאו להודות על שנתברר צדקו של דוד) ובטחו אל ה' שיתן מטר על הארץ**".

פסוק ז' הוא משאלה: "**רבים אמרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך ה'**" - **רבים אומרים, בעת הרעב יאמרו מי יראני טוב שיבא הגשם, ושה' ינוסם עליהם אור פניו והשגחתו אשר נעלם מאתם בעת הרעב והסתרת פנים.**

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

מפסוק כ' עד פסוק כב' האב מתחיל ללמוד את בנו הקטן את חוקי החכמה, ושדרכה של החכמה להתגלות לאט לאט ותוסיף להתגלות בארבע מדרגות.

בפסוק כג': "**תשובו לתוכחתי הנה אביעה לכם רוחי אודיעה דברי אתכם**".

עפ"י פירוש החוכמה פונה למי שמתרחק ממנה ומשדלת אותו לחזור לדרך החוכמה משלוש סיבות: א. דרך החוכמה היא דרך האמת. ב. שרוח החכמה יהיה כמעין נובע בלבם. ג. תהיה להם הכרה בתודעה על עונשו של מי שעוזב את החכמה: "**תשובו לתוכחתי, תאמר החכמה להם שישובו מרוע דרכם, א. בעבור התוכחה שתתכוח עמהם ותלמדם דרכי החכמה ואמתתה. ב. אביעה לכם רוחי, שרוח החכמה יהיה כמעין נובע בלבם ותלמדם את חוקיה ואמתיותיה, ג. אודיע דברי אתכם, שהוא העונש המיועד לעוזב את החכמה וכמו שיבאר.**

את פסוק כד': "**יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי ואין מקשיב**". מבאר מלבי"ם שבפסוק זה מבארת החוכמה מדוע היא כה מפצירה בבני האדם לשוב לדרכי החוכמה, וזה מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבל חקי החכמה והלב מרגיש את רוח החכמה הממלאה את בתי הנפש. "**יען, נגד מה שאמר: תשובו לתוכחתי, אמר יען קראתי ותמאנו - שהחכמה קוראה ומתוכחת עם האנשים, וגם שתקרא בלב האנשים ושופכת עליהם רוחה כמו שאמר אביעה לכם רוחי, כי כחות נפש האדם הוכנו לקבל חקי החכמה והלב מרגיש את רוח החכמה אשר תמלא כל בתי הנפש והלחשים לשמוע בקולה, ובכל זאת תמאנו לשמוע בקול הקריאה הלזו.**

ונגד מ"ש אודיע דברי אתכם שהוא דברי העונש המיועד לעובר על החכמה, אמר נטיתי ידי שנטית חיד מורה על ההכאה, כמו ואט ידי עליך ואשחיתך, שרציתי שתשובו אל דרכי החכמה מפני יראת העונש ואין מקשיב".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. **איזה מצווה הקדים משה לצוות את ישראל לפני הציווי על המשכן?**

א. ואהבת לרעך כמוך. ב. להיזהר בכשרות המאכלים.

ג. מצוות השבת. ד. מצוות ברית מילה.

2. **מה הביאו הנשיאים לתרומת המשכן וכליו?**

א. את הזהב לארון העדות. ב. את האבנים היקרות לאפוד ולחושן.

ג. את הבושם ואת השמן למאור ולמשחה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. **איזה מהכלים שנעשו לצורך המשכן, נשאר גם לבית המקדש?**

א. כל כלי המשכן. ב. מנורת הזהב.

ג. מזבח הנחושת ומזבח הזהב. ד. ארון העדות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ז' ו ח'

7. מדוע נכתב - "...וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים..." (פרק לה')?

א. לרובם היו עצי שיטים. ב. הכוונה שעצי השיטים מופקדים אצלם.

ג. רק למיעוט אנשים היו עצי שיטים. ד. וכל בא לרבות את משה רבנו.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. **והנשאם הביאו...**" (פרק לה') מדוע כתוב "נשאם" ללא האות "י"?

א. הנשיאים לא הזדרזו להתנדב למשכן. ב. ללמד על ענוותנותם.

ג. "נשאם" כאן הכוונה לענינים ולא לנשיאי ישראל. ד. א' ו ג' נכונות.

5. למה **הכוונה** בפסוק - "וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים..." (פרק לה')?

א. האנשים באו יחד עם הנשים. ב. האנשים בשליחותן של הנשים.

ג. מעט תכשיטים תרמו אנשים והרוב נתרם ע"י נשים. ד. א' וב' נכונות.

6. "...לְהָבִיא מְדֵי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה" (פרק לו') **למה הכוונה 'מִדֵּי הָעֲבֹדָה'**?

א. יותר מכדי צורך העבודה. ב. בדיוק כצורך העבודה.

ג. מביאים בקדושה הראויה למלאכה זו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' ו ח'

8. "...**אשר צבאו**..." (פרק לח') **צבאו** – הכוונה התאספו, לשם מה התאספו?

א. להתנדב לעבודת המשכן. ב. מרוב שמחה התאספו ליד אוהל מועד.

ג. התאספו, כדי להביא את נדבתן. ד. לשמוע דברי אלוקים חיים.

ברכות וה ודעות

יסוד במצוות הצדקה – עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת – מוצע להעביר "קמחא דפסחא" – באמצעות עמותה המקומית "דעת צדקות" התומכת במשפחות נזקקות עמלי תורה - הרב שמעון בוחניק: 050-2339941

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי לקיום לימוד תורה משמעותי על ידי בעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941